



SAMARBETSORGAN FÖR  
ETNISKA ORGANISATIONER  
I SVERIGE

# *För ett inkluderande Sverige och ett fullvärdigt medborgarskap*

*SIOS medlemsförbunds handlingsplan mot rasism  
och liknande former av intolerans*



## ***Innehåll***

<b><i>Förord</i></b>	<b>3</b>
<b><i>Bakgrund</i></b>	<b>5</b>
<b><i>Vad är rasism?</i></b>	<b>5</b>
<b><i>SIOS medlemsförbunds definition av rasism</i></b>	<b>6</b>
<b><i>Olika former av rasism</i></b>	<b>7</b>
<b><i>Rasismens uppkomst och verkningar</i></b>	<b>8</b>
<b><i>SIOS medlemsförbunds ställningstagande</i></b>	<b>9</b>
<b><i>Arbete mot rasism och andra former av intolerans</i></b>	<b>10</b>
<b><i>Målsättningar</i></b>	<b>11</b>
<b><i>Åtgärder och aktiviteter</i></b>	<b>11</b>
<b><i>Ansvar för handlingsplanens genomförande</i></b>	<b>12</b>

## **SIOS**

Bellmansgatan 15, 1 tr, 118 47 Stockholm

Tel. 08-55 69 33 60 (vx).

E-post: [kansli@sios.org](mailto:kansli@sios.org)

Hemsida: [www.sios.org](http://www.sios.org)

Tryck: Ale Tryckteam, Bohus 2014

## *Förord*

En tilltagande främlingsfientlighet och rasism sprider sig i Europa och i Sverige. Därför är det av yttersta vikt att framhäva samhällets demokratiska värderingar som grundas på alla människors lika värde och lika rätt. Ett annat samhälle är möjligt: Ett inkluderande Sverige och ett fullvärdigt medborgarskap för alla samhällsmedlemmar.

En förutsättning för att kunna förverkliga dessa höga målsättningar är att få kunskaper om hur rasism yttrar sig och vilka former som den kan ta. En annan förutsättning är ett systematiskt arbete mot rasism och andra former av intolerans.

Mot den bakgrunden sökte SIOS hos dåvarande Ungdomsstyrelsen och nuvarande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, medel för att driva ett projekt om rasism och andra former av intolerans med syfte att förmedla kunskap och engagera etniska och andra organisationer inom det civila samhället i nya samverkansformer. Denna skrift är ett resultat av projektet Agera tillsammans nu. Vår förhoppning är att den ska användas väl i det fortsatta arbetet.

Vi vill tacka alla som medverkat i projektet, särskilt de som ställt upp för intervjuer och diskussioner samt till personal och förtroendevalda. Vi vill också rikta ett särskilt tack till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för dess outhärliga stöd och finansiering av projektet.

Stockholm i april 2014.

Maria Olsson  
SIOS ordförande



## Bakgrund

Den tilltagande rasismen och andra former av intolerans i Europa och här hemma hotar vår syn på samhället och individen, mångfalden och människans lika värde. Hotbilder där migration och flyktingar anses utgöra ett hot mot de nationella/kulturella värdena anammas av allt fler. Sammantaget ökar rasism och intolerans i alla former utan att möta större motstånd.

I en tid av stora samhälleliga och politiska förändringsprocesser är det viktigare att Sverige erkänner etnisk och kulturell mångfald som ett grundläggande villkor för social sammanhållning i en levande demokrati, samt att etnisk och kulturell mångfald erkänns och bekräftas.

## Vad är rasism?

Det finns flera definitioner på vad rasism är. En definition från Svenska akademins ordbok är: *”(Politisk, social) åskådning som (i enlighet med vissa utträdade ras teorier) kraftigt betonar rasens betydelse för samhället; strävan att hålla den egna rasen fri från främmande ras element.”*

Diskrimineringsombudsmannen väljer att beskriva begreppet rasism så här: *”Ursprungligen ett ord som beskriver uppdelningen av människor i ett ras system där vissa raser biologiskt är underställda andra. Idag pratar man mer om kulturrasism – föreställningen om att kulturer är absoluta, oföränderliga och definierar individens egenskaper.”*

FN:s konvention om att eliminera alla former av rasdiskriminering definierar rasdiskriminering som: *”... varje skillnad, undantag, inskränkning eller företräde på grund av ras, hudfärg, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung, som har till syfte eller verkan att omintetgöra eller inskränka erkännandet, åtnjutandet eller utövandet, på lika villkor, av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller andra områden av det offentliga livet.”*

Forum för levande historia använder följande definition: *”Rasism kan kortfattat sägas vara teorier som utgår från att mänskligheten kan delas in i olika raser, att dessa raser har olika egenskaper och begåvningar, att det finns underlägsna och överlägsna raser och att människor därmed kan behandlas på olika sätt med hänvisning till ras.”*

## *SIOS medlemsförbunds definition av rasism*

Som synes finns det flera definitioner på begreppet rasism. Gemensamt för alla är att det verkar finnas föreställningar om inneboende skillnader hos människor, som grundas på idén om raser/grupper och att dessa har olika egenskaper som kan kategoriseras, rangordnas och värderas olika. SIOS medlemsförbund utgår ifrån följande definition.

*Rasism kan definieras som de föreställningar och handlingar som utgår från att människor tillhör olika raser eller folkgrupper vilket utgör deras "väsen". Detta förväntas i sin tur bestämma och förklara skillnader i personers egenskaper och begåvning samt resultera i en hierarki mellan olika grupper. Dessa föreställningar leder till rasistiska attityder och handlingar. De diskriminerande handlingar som de olika formerna av rasism och intolerans resulterar i, upprätthåller en grupps privilegierade ställning över en annan.*

Rasism kan vara både ett sätt att tänka och ett sätt att handla. Rasism kan finnas i ett helt samhälle, likväl som det kan finnas i en människa, i grupper av människor, i organisationer osv. Man kan tänka och handla rasistiskt för att man så vill, men det kan också vara något man gör omedvetet. Hudfärg, trosuppfattning, etnisk härkomst, kultur, språk, geografisk hemvist etc. spelar roll för rasistiska uttryck. SIOS tar avstånd från alla former av rasistiska uttryck.

### *Begreppet vardagsrasism*

Rasism och diskriminering har varit en integrerad del av den europeiska modernitetens historia. Rasism är därför inte sällan omedveten och en del av allas våra handlingar och tankesätt. Det rör sig inte därmed bara om extrema företeelser som rasistiskt våld eller tvångsterilisering av vissa etniska grupper, utan också om vanliga, vardagliga och till synes triviala handlingar till exempel språkbruk, osynliggörande, särskiljande, fördomsfulla kommentarer och förnekandet av upplevelsen av rasism – en slags vardagsrasism. Forskaren Philomena Essed menar att vardagsrasismen lever genom vanliga och triviala praktiker (handlingar), de små "orättvisor som förekommer så ofta att de nästan tas för givna – gnagande, irriterande, utmattande, till synes små orättvisor som man till slut börjar förvänta sig".



## *Olika former av rasism*

Det finns olika typer av rasistiska uttryck som grundar sig på fördomar och föreställningar om en viss kultur, en viss religion eller ett visst folk/etnisk grupp. Några exempel på dessa är:

### *Främlingsfientlighet*

Ibland framförs åsikten att ordet främlingsfientlighet används för att man inte vill nämna saker vid dess rätta namn och använda ordet rasism, eftersom det låter hårdare. Andra menar att en skillnad mellan rasism och främlingsfientlighet är att främlingsfientligheten också kan drabba människor som på något sätt är annorlunda än majoriteten i ett visst sammanhang, även om de har samma etniska tillhörighet. Man skulle också kunna säga att begreppet ”främlingsfientlig” används som benämning för uppfattningen att människor med viss kulturell eller etnisk tillhörighet eller bakgrund är sämre eller mindre lämpade för det samhälle de är främlingar i. På så sätt skiljer man begreppet från ”rasism” som istället är en uppfattning om att det är skillnad på människor eller människors egenskaper beroende på vilken ras de antas tillhöra. Grunden till rasismen och främlingsfientligheten är den samma, nämligen antagandet att det är möjligt att dela in mänskligheten i grupper, behovet av att göra det och sedan behandla människor olika beroende på vilken grupp de tillhör. Ett annat ord som ibland används för främlingsfientlighet är *xenofobi*.

### *Islamofobi*

Islamofobi syftar på en omotiverad rädsla för muslimer och religionen islam som leder till negativa reaktioner på allt som förknippas med religionen islam. Islamofobi är ett uttryck för främlingsfientlighet och orsakerna kan vara så väl religiösa, som kulturella, rasistiska eller ekonomiska.

### *Antiziganism*

Antiziganism är det begrepp som beskriver rasism mot romer. Begreppet myntades i efterkrigstidens förintelseforskning. Företeelsen är dock lika gammal som romernas historia i Europa. Liksom judarna har romer betraktats som ett främmande folk och setts med misstro och fruktan och omgivits av mytbildning. Fortfarande ifrågasätts sällan den utbredda förföljelsen och diskriminering av romer. Det är snarare accepterat att ogilla dem som grupp, och marginalisering är lika djupt rotat i samhället som osynliggörandet av romerna och deras situation.

## *Afrofobi*

Hudfärg som grund för rasism är något som ständigt är synligt vilket bidrar till en ökad sårbarhet. Den specifika och särskilt fientliga form av rasism riktad mot afrikaner, med stigmatisering och våld, har trots detta en marginaliserad position i den ideologiska debatten kring diskriminering i Sverige.

## *Rasismens uppkomst och verkningar*

Rasism kan uppstå på flera olika sätt, t.ex. genom socialisering, det vill säga när rasistiska åsikter överförs mellan individer, t.ex. från förälder till barn, mellan kompisar eller genom en organisation eller politisk gruppering via påverkan. Rasism kan också grundas i okunskap, oförståelse eller bottna i en rädsla för något ”ovant”. Orsakerna kan vara många och skiftande och kan få förödande konsekvenser. Ett rasistiskt uttryck kan variera, från att ta sig uttryck verbalt, i form av hot och trakasserier till att bli mer handgripligt; som diskriminering och våld.

Följande figurmönster kan beskriva rasismens uppkomst och uttryck. Figuren utgår från boken ”The great white flood: Racism in Australia” författad av Anne Pattel-Gray. Figuren kan förstås som en kedja, där vart och ett av uttrycken nedan följer av/föds/växer ur varandra, men som samtidigt även, var för sig, kan leda till ett rasistiskt uttryck eller handling.

## *Stereotypen*

Stereotypen är en överdriven övertygelse om en kategori. Den används för att rättfärdiga det egna beteendet gentemot andra kategorier, och den rättfärdigar befintliga maktförhållanden.

## *Fördomar*

Fördomar kan leda till att någon tycker illa om en person utan direkta skäl. Det är en (o)vana att dra slutsatser utan kunskap. Fördomar är som mest destruktiva när det gäller negativa slutsatser.

## *Etnocentrism*

Etnocentrism föreligger om någon betar sig illa mot andra utifrån uppfattningen att den egna kulturen/övertygelsen är överlägsen de/den andra.

### ***Rasism***

Rasism uppstår när den egna kulturen/övertygelsen anses bero på en genetisk eller rasbunden överlägsenhet och den anses rättfärdiga diskriminering.

### ***Rasideologi***

Rasideologi innebär att rasismen används som skäl för att förneka någon något, rasideologin är en konstruerad företeelse och kan sägas bygga på övertygelsen om en genetisk eller rasbunden överlägsenhet.

### ***Rasistiskt våld***

Rasistiskt våld handlar om när våld eller övergrepp utövas mot en viss grupp med hänvisning till den gruppens åsikter eller levnadssätt.

Genom denna ”kedja” kan vi konstatera att ”oskyldiga åsikter” eller ”obetänksamma ord” kan få skrämmande följder. Det ena leder till det andra. Stereotypa åsikter kan alltså i förlängningen leda till något så drastiskt som mord.

## ***SIOS medlemsförbunds ställningstagande***

- SIOS medlemsförbund tar starkt avstånd från alla former av rasistiska och främlingsfientliga uttryck.
- SIOS medlemsförbund motarbetar aktivt strukturer och åsikter som verkar rasistiskt/främlingsfientligt.
- SIOS medlemsförbund accepterar inga former av rasistiska/främlingsfientliga åsikter uttryckt inom den egna organisationen.
- SIOS medlemsförbund är antirasistiska organisationer.

## *Arbete mot rasism och andra former av intolerans*

SIOS har sedan länge arbetar mot rasism. När första lagen om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering kom i mitten av 1980-talet uttryckte SIOS farhågor om den skulle göra någon verkan. Sedan dess har SIOS lämnat synpunkter om olika utredningar mot etnisk diskriminering, deltagit i uppvaktningar samt i olika forum om rasism och etnisk diskriminering. Sedan 2002 har SIOS varit huvudman för Antidiskrimineringsbyrå Stockholm Syd. Vidare har SIOS under åren 2009-2010 genomfört projektet Kvinnor, rasism och intolerans.

SIOS medlemsförbund har under årens gång i stort delegerat ansvaret för det antirasistiska arbetet till SIOS. Detsamma gäller frågan om kampen mot alla former av diskriminering och intolerans.

Även om medlemsförbunden uppmärksammar existensen av rasism och andra former av intolerans har dessa frågor inte intagit någon relevant plats i medlemsförbundens verksamhet. En möjlig förklaring är bristfälliga ekonomiska resurser och prioritering och fokusering på andra mer angelägna verksamhetsområden som språk och kulturbevarande verksamhet.

Situationen idag ställer helt nya krav på SIOS medlemsförbund. Vi lever och verkar i en tid av stora samhällsliga förändringsprocesser både i vår närmiljö och vår omvärld. Den strukturella ojämlikheten har fördjupats i och med globaliseringens och nyliberalismens framfart. Detta har medfört en nedmontering av välfärden och en väsentlig försämring av de etniska minoriteternas sociala, ekonomiska, kulturella och språkliga rättigheterna.

Globaliseringsprocessen har inte resulterat i ett förverkligande av de universella mänskliga rättigheterna för alla människor, i synnerhet när det gäller frågan om de etniska minoriteternas erkännande. Vi ser idag med oro att gränser stängs för människor som söker en fristad och bättre livsvillkor, samt att nationalism, invandrarfientlighet och rasism tilltar i Europa och i världen.

I det aktuella politiska sammanhanget hamnar ofta frågor om etniska minoriteterna i ett tomrum. Mångkultur används för att rättfärdiga social och ekonomisk ojämlikhet.

En av vår tids mest angelägna frågor för vårt samhälle är att etnisk och kulturell mångfald erkänns som ett grundläggande villkor för social sammanhållning i en levande demokrati. Grunden för detta erkännande härstammar i principen om alla människors lika värde och lika rätt.

## *Målsättningar*

SIOS medlemsförbund strävar efter en inkluderande Sverige och ett fullvärdigt medborgarskap.

SIOS medlemsförbund arbetar för att förstärka dialogen sinsemellan för att aktivt förebygga och bekämpa rasism och alla former av intolerans.

SIOS medlemsförbund genomför insatser för sina anställda, förtroendevalda och medlemmar för att arbeta mot rasism och andra former av intolerans.

SIOS medlemsförbund arbetar för att synliggöra sin roll i kampen mot rasism och andra former av intolerans.

## *Åtgärder/aktiviteter*

Anordna utbildning (konferenser, seminarier, workshops) riktad till anställda, förtroendevalda inom organisationen samt för medlemmar inom medlemsförbunden (nationellt, regionalt, lokalt).

Starta utbildningsverksamhet i form av uppdrag i samarbete med någon folkbildningsorganisation.

Initiera och utveckla samarbetet med myndigheter och det civila samhällets organisationer genom att ta initiativ till en nationell plattform för ett inkluderande Sverige och ett fullvärdigt medborgarskap och mot rasism och andra former av intolerans.

Uppvakta politiska partier, fackliga organisationer, kommunala myndigheter (särskilt inom skolan och barnomsorgen) utifrån SIOS medlemsförbunds vision och grundläggande värderingar.

SIOS medlemsförbund uttrycker i samhällsdebatten sin antirasistiska hållning såväl nationellt som internationellt.

SIOS medlemsförbund bemöter främlingsfientliga och rasistiska organisationer och partier.

## *Ansvar för handlingsplanens genomförande*

De planerade åtgärder och aktiviteter genomförs under perioden 2014-2015. Ansvaret för att gällande handlingsplan följs och att åtgärder och aktiviteter vidtas ligger på SIOS medlemsförbund och SIOS styrelse samt SIOS medlemsförbunds regionala organisationer.



# *SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige*

SIOS är ett partipolitiskt och religiöst obundet samarbetsorgan för erkända och icke erkända etniska minoritetsorganisationer.

SIOS uppgift är att driva minoritetspolitiska frågor och att verka för en mångfaldspolitik som präglar hela samhället. Det gäller språklig och kulturell pluralism, frågor om jämlikhet och mångfald samt delaktighet och demokratisk utveckling. SIOS arbetar även för en förstärkning av medlemmarnas samarbete för sina gemensamma intressen. Det sker genom olika former av opinionsbildning, seminarier, uppvaktningar, remissyttranden, projektverksamhet mm.

Samarbetet i SIOS sker genom en vald styrelse med representanter för medlemsförbunden och med hjälp av ett sekretariat med säte i Stockholm. SIOS har 22 medlemsförbund vilka omfattar drygt 300 lokala föreningar och ca 75 000 medlemmar sprida runtom i Sverige.

## *Medlemsförbund*

Assyriska riksförbundet, Chilenska riksförbundet, Eritreanska riksförbundet, Finlandssvenskarnas riksförbund, Grekiska riksförbundet, Iranska riksförbundet, Italienska riksförbundet, Kinesiska riksförbundet, Kurdiska riksförbundet, Polska riksförbundet, Portugisiska riksförbundet, Riksförbundet Roma International, Ryska riksförbundet, Serbernas riksförbund, Serbiska Ungdomsorganisationen, Somaliska riksförbundet, Spanska riksförbundet, Syrianska riksförbundet, Turkiska kvinnoförbundet, Turkiska riksförbundet, Ukrainska alliansen och Yarsanförbundet.

SIOS

Bellmansgatan 15, 1 tr  
118 47 Stockholm  
08-55 69 33 60 (vx)  
kansli@sios.org  
www.sios.org